

eredménye, valamint a gyakorlati tanításbeli ügyesség szintén bejegyez-
tetnek a képesítő oklevelbe.

A hallgatók, miként az eddigiekből is kitetszik, a vizsgálat sike-
res kiálltával gyógypædagogiai oktatásra képesítő oklevelet nyernek.

A szabályzatnak itt ezen főbb pontjait érintettem, mint amelyek
keretét teszik az egésznek. Érdekes tudnunk azt, hogy az az intéz-
ményesen szervezett képző ma még hivatalosan tanfolyam nevet visel,
pedig tárgyainak sokféleségénél, anyagának bőségénél s speciálitásá-
nál, idejének két évre kiterjedő voltánál fogva valóban megérdemelné
a tényleges állapotnak megfelelő címét: *a gyógypædagogiai tanító-
képző elnevezést*. A magyar közoktatás ezen intézményére büszke lehet,
mert egész kontinensen ilyen jól és intensíven a gyógypædagogiai
tanerőképzés — tudomásom szerint — nincs megoldva, mint épen
nálunk.

HERODEK KÁROLY.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— Az Uránia szemléltető népoktatása. Az Uránia magyar
tudományos egyesület, amelyik már nélkülözhetetlen tényezővé tudta
tenni magát kulturális életünkben, *Molnár Viktor* ügyvivő-elnök
indítványára már a múlt évben elhatározta, hogy tudomány-terjesztő
akcióját rendszeresebbé fejleszti. A terv az, hogy a gyakorlati élet
művelt embereire legnagyobb jelentőségű 12 tudomány anyagát ága-
zatonként 12—12 fejezetbe összefoglalva, összesen 144 előadásban
megírattja, vetíthető képekkel felszereli s az egyesület rendes eljárása
szerint ezeket a füzeteket kinyomatja, a hozzávaló képeket és vetítő
készülékeket vidékre is kikölcsönzi. Országszerte kiható rendszeres
szemléltető népoktatást céloz ezzel az egyesület s nincs kétség benne,
hogy eddigi sikerei alapján ennek az akciójának is sikert lehet
jósnálni. — A kiválasztott 12 tudomány a következő:

- I. A magyar nemzet története.
- II. Magyarország földrajza.
- III. Világtörténelem.
- VI. Felfedezések és utazások.
- V. Magyar irodalom.
- VI. Külföldi irodalom.
- VII. Magyar művelődéstörténet.
- VIII. Jog- és társadalomtudományok.
- IX. Természettudományok.
- X. Egészségtan.

XI. Ipar és háziipar.

XII. Gazdaság.

Az egyes előadások címei is meg vannak állapítva (közölve van az Uránia folyóirat 1904. nov. számában). A mint a program mutatja: a nemzeti irányú művelődésre különös gond van fordítva. A f. évi március havában tartott közgyűlésen számolt be *Molnár Viktor* elnök és *Klupathy Jenő* főtítkár a munkálatok állapotáról. Az összes előadások elkészülésére 4—5 évet számítanak. Az egyes előadásokat fölkért szaktudósok készítik el. A folyó év őszére már mintegy 30 előadásnak elkészülése várható. Megemlítjük ezzel kapcsolatban, hogy a jelentések kimutatása szerint, a vidéken folyton szaporodnak az Uránia előadások, s egyes előadások és képsorozatok eljutottak már Észak-Amerikába, Angliába, Franciaországba, Romániába, Horvát-, Szerb- és Bolgárországba. Fontosak különösen az utóbbi irányok, mint kezdeményező lépések arra felé, amerre a magyar kulturának kivitele kell, hogy a jövőben mind erősebb áramokban törjön utat.

*

— A középiskolai kérdés a Társadalomtudományi Társaságban. A nevezett társaság vitatkozásra tűzte ki ezt a kérdést s a vita irányítására az alább közölt 10 pontban foglalt kérdéseket küldte szét: politikusoknak, iparosoknak, orvosoknak, gazdáknak, íróknak, művészeknek, és meghívott a vitákra néhány szakembert is. Mindenesetre érdekes lesz annyi művelt ember véleményét megismerni s nem fognak hiányozni a tanulságok sem, amiket a szakemberek a közönség véleményéből levonhatnak. Azt nem reméljük a vitától, hogy a vitás kérdések megoldásán sokat lendítsen, de az a haszna mindenesetre meglesz, hogy az iskolai és nevelési kérdések iránt az érdeklődést terjeszteni fogja. A vita eredményéről majd annak idején be fogunk számolni. Az irányító kérdések a következők:

1. kérdés: A középiskolai tanulók túlterhelhetnek-e a tanulni valók mennyiségével?

2. kérdés: A középiskolai tanterv szerint a latin nyelvtani oktatásnak célja: «eszközt szolgáltatni a kiszemelt írók megértésére... s ezen az alapon a római nép állami, társadalmi és műveltségi viszonyainak megismerésére». Oly nagy szükség-e a római nép állami, társadalmi és műveltségi viszonyainak ismerete, különösen más szükséges tudnivalókhöz képest, hogy az megérdemli, hogy annak kedvéért az ókori történelem mellett még 8 éven át mindennap latin nyelvet tanuljanak a 9—17 éves gyermekek? Vagy pedig csupán a szaktudósok tanulmánya tárgyát képezik-e ezek? Műveletlen embernek tekintendő-e

az életben az olyan, aki nem tudja a latin írókat fordítani s nem ismeri a latin eredeti munkákból a római nép viszonyait? Nem teljesen elegendő-e, ha a legelemibb latin nyelvtanra tanítják? Vagy egyáltalában felesleges-e tanítani a latin nyelvet a középiskolákban? Indokolt-e bárminő szempontból is, hogy gyermekek nyolc éven keresztül, mint legfőbb tantárggyal, a tanórák legnagyobb számában kifejezett munkamennyiségben a latinnal foglalkozzanak? Teljesebben képes-e megismerni egy gimnáziumi érettségít tett ember Virgiliust eredetiből, mint Shakespearet vagy a Szentírást fordításból? Az élő idegen nyelvek ismerete az iskolából kikerülő ifjagnál a szükségesnél nem kisebb-e?

3. kérdés: Nem ismerteti-e meg a középiskola a való világot és különösen a jelenkor mindennapi emberi életet (technikai, gazdasági, jogi berendezéseket, szociális állapotokat) kelleténél kisebb mértékben a gyermekkel? Nem tölti-e meg lelkét túlságosan, egyoldalúan: nehezen ellenőrizhető elmúlt dolgok és kivételes vagy idealizált emberek és események és szépirodalmi és költői érdekekkel bíró helyzetek képével? Idéz-e elő azáltal a gyermekben irreális, egészségtelen felfogást a világról, egészségtelen értelmi és általában lelki irányt? Megnehezíti-e ezáltal az ifjúnak a való életben való eligazodást, midőn az iskolából abba belép? Káros-e ezen tekintetből a latin és görög nyelv és irodalom tanításának mai mértéke? Szükséges-e az ifjúságnak a valótól és jelentől való elfordítása, hogy az életet szebbnek találja, hogy lelke üde maradjon, hogy ideáljai legyenek? Avagy ez lehető realisabb nevelés mellett is? Nem kívánatos-e a tananyagának és módszerének realiztikusabb irányban való módosítása, a való világ és emberi élet behatóbb szemléltetése, a valóság pontosabb megfigyelését követelő aktív foglalkoztatása, illetőleg annak fokozása?

4. kérdés: A magyar nyelvi oktatás a középiskolai alsóbb osztályokban főként grammatikai fogalmak és szabályok tanításával foglalkozik. Az értelmes jó előadás szempontjából van-e haszna ama grammatikai fogalmak és szabályok betanulásának? Műveletlen embernek tartandó-e az életben az olyan ember, aki nem tudja az iskolában tanított nyelvtani szabályokat?

5. kérdés: Tanítsanak-e középiskolában verstant? A szónoklattan tanítása nem fölösleges-e a középiskolában? Az irodalomtörténet tanítása, különösen a kisebb jelentőségű írók életrajzi adatai tekintetében megszorítandó-e?

6. kérdés: Tapasztalható-e, hogy azon tanulók legnagyobb része, akik az iskolában kiváló tanulók voltak: a) az életben jobban boldogulnak, b) hogy műveltségükkel kitűnnek embertársaik közül?

7. kérdés: Az életre való előkészítésnek szempontjából nem

lenne-e célszerű, hogy a középiskolai oktatás ideje, a tananyag egy részének elhagyásával rövidebbre szabassék, hogy az ifjunak hosszabb idő maradjon a neki megfelelő felsőbb tanulmány és pálya saját tapasztalatai szerint való megválasztására, ami mellett az általános műveltség azon részét, amelynek hiányát érzi, a felsőbb tanulmányokkal kapcsolatban szerezné meg?

8. kérdés: Tapasztalható-e az, hogy a szülők a reáliskolába inkább csak kevésbé tehetséges gyermekeiket küldik?

9. kérdés: Milyen tárgyakat (egész szakokat vagy szakok részeit) kellene a középiskola mai tananyagából törölni? Milyen új tárgyakat (egész szakokat vagy szakok részeit) kellene abba fölvétetni?

10. kérdés: Indokolt-e, hogy társadalmi mozgalom indíttassék meg a középiskolai oktatásnak a gyakorlati élethez való közelebbhozására?

Ez általános kérdéseken kívül külön kérdőpontok is vannak szerkesztve orvosokhoz és ideg orvosokhoz. Ezek a külön kérdések részben az általánosokat váriálják, részben pedig bővítik. Ilyenek:

Hány tanulási óra fér össze 9—17 éves gyermekek egészségével naponként *a)* az iskolában? és e mellett *b)* otthon?

Tapasztalta-e, hogy: *a)* egészségesekként ismert középiskolai tanulóknál oly idegzavarok fordulnak elő, amelyek az iskolában követelt tanulás mennyiségével hozhatók összefüggésbe? *b)* hogy ideges hajlamu, de egyébként normális, sőt jobb tehetségű iskolás gyermekeknél, a középiskola a maga tananyagának mennyiségével a lappangó ideges hajlamot betegséggé fejlesztette, mely még a középiskolai tanítás tartama alatt a gyermek testi és szellemi épségének és munkaképességének csökkenésében nyilvánult?

Ha az iskola egyoldalúan idealizál, idéz-e elő tapasztalatai szerint e tény lelki kríziseket abban az időben, amikor az ifjú az iskolából az életbe lép és ebben helyet foglal? és van-e része e ténynek súlyosabb, már a lelki betegségekhez sorozható zavarok előidézésében? Nem káros-e ezen szempontból az ókori klasszikus nyelvek és irodalmak tanítása? és különösen annak mai mértéke? E szempontból, elmeorvosi szempontból, megszüntetni kívánja-e a klasszikus oktatást? vagy legalább leszállítani kívánja-e annak mai mértékét és kívánja-e a tananyagnak és módszernek realiztikusabb irányban való módosítását, a való világ és emberi élet behatőbb szemléltetését és a valóság pontosabb megfigyelését követelő aktív foglalkoztatást, illetőleg annak fokozását?

Mint «észgimnasztika»-nak orvosi szempontból kártékony hatás tulajdonítandó-e *a)* a mai görög, latin és egyéb grammatikai tanulásnak? Ha igen, van-e annak! e szempontból tekintve része kóros zavarok létrejövetelében?

Elhárítotttnak véli-e azon kárt, amelyet a tananyag egyes nehéz részei túlfárasztás által okoznak, ha a tanár módszertani fogásokkal könnyít a tárgy nehéz voltán s azt így játszva adja be a tanulóknak?

Kártékony hatások tulajdoníthatók-e orvosi szempontból a vizsgáknak, tekintettel a gyermekek ideges izgatottságának felidézésére a vizsgák alatt egyrészt, másrészt pedig a tartós izgatottságra, amely a vizsgákat megelőzi? b) Főleg pedig az érettségi vizsgákat megelőző hetekig, néha hónapokig tartó izgatottságnak, gyakran kétségbeesésnek és a döntő fontosságú órákban a véletlentől való rettevésnek? c) Ugyanezen okokból kártékonynak tartja-e az iskolában divó osztályozási (calculus) rendszert?

a) Kártékony hatás tulajdonítandó-e a ma divó mértékben való memorizálásnak? b) Különösen arra való tekintettel, hogy minden egyes szaktanár a maga szakmájából adván fel memorizálni valókat, végül ezeknek igen nagy terhe esik a gyermekekre. c) Kártékony-e különösen hosszabb versek memorizáltatása: aa) magyar nyelven? bb) idegen élő nyelveken? cc) latinul és görögül?

Amint látni, a kérdések maguk elég világosan elárulják, hogy milyen irányú feleleteket szeretnének kapni a kérdezők.

*

— A magyar rajztanárok nagygyűlése. Junius hó első három napján a Magyar Rajztanárok Egyesülete kezdesére rajzoktatási nagygyűlést (kongresszust) tartanak Budapesten. Az egyesület felhívására eddig mintegy 110-en jelentkeztek a részvételre, mely számnak egyharmada polgári iskolai, másik harmada középiskolai és harmadik harmada szakiskolai rajztanár. Az előkészítő bizottság határozata szerint az elemi iskolai tanítók és általában mindazok, akik nem okleveles rajztanárok és rajztanítók (kivéve, ha művészeti vagy ipari szakiskolában tanítanak rajzot), a kongresszusnak csak rendkívüli tagjai lehetnek. Mint ilyeneknek, ha valamely rendes tag ajánlja őket, akkor hozzászólási joguk van, de nem szavazhatnak. Ha ajánlás nélkül jelentkeznek rendkívüli tagokul, akkor még hozzászólási joguk sincs. Egy-egy rendes tag csak egy rendkívüli tagot ajánlhat. A kongresszussal kapcsolatosan kiállítás is lesz, amelyen módszeres tanmeneteket lehet bemutatni. Elemi iskolai tanító csak úgy állíthat ki, ha valamelyik rajztanárral szövetkezik. A kongresszusra eddig mintegy 8 előadást jelentettek. Ezeknél fontosabb tárgya lesz azonban a vitatételekről való tanácskozás. Az előkészítő bizottság kebelében Kovách Géza mintarajziskolai tanár fogalmazásában fogadták el a kérdés alakjában felállított vitatételeket, melyekről a kongresszus szavazni fog. Boros Rudolf női pariskolai rajztanárnak is voltak kérdőpontjai, ezeket azon-

ban részint elvetették, részint pedig csupán előadási tárggyul ajánlják a kongresszus tagjainak.

Az országos nagygyűlés előkészítő bizottsága vitatétélekül a következő kérdéseket fogadta el:

1. «A rajztanítás, mint az általános iskolák tantárgya, az általános műveltség kiegészítését, illetőleg az artistikai érzék kifejlesztését vegye-e célba? avagy behatároltabb körre szorítkozva, a szigorúbb értelemben vett rajzkészültség megadására törekedjék-e? A két célnak közül melyik vigye a vezérszerepet?

2. Az általános irányú rajztanítás felölelheti-e a rajzolás magassabb feladatait, pl. az élő és mozgó emberi és állati alakok rajzolását? vagy pedig a csendéletszerű motívumok rajzolását és festését, mint határkövetelményt fogadjuk-e el? Az általános irányú rajztanítás szempontjából szükséges-e bizonyos behatárolás?

3. A rajztanítás mindjárt annak legalsó fokán szakszerű jelleget vegyen-e fel, vagy a szakszerű rajztanítást előzzék meg a gyermek játékszerű rajzkísérletei? önálló tantárgy legyen-e az elemi iskolákban a rajz, vagy az csupán mint a formázó és kézügyességet fejlesztő gyakorlatok egyik neme (szlőjd, mintázás) alkalmasszerűleg gyakoroltasék? A rajzolás játékszerű jellegét még a középfokú oktatás kezdetén is megtartsa-e?

4. Helyeselhető-e az emlékezet után való rajzgyakorlat? milyen terjedelemben? kezdődhetik-e a szakszerű rajztanítás emlékezet után való rajzolással?

5. Mellőzendők-e a rajztanításnál a saját értelmükben vett síkminták, vagy helyesebb-e azok helyett természetes leveleket, lapos használati tárgyakat rajzoltatni? A nem saját értelmükben vett síkminták (pl. tájképek, plasztikus tárgyak rajzai, nagymesterek képrajzai) ajánlhatók-e másolási gyakorlatul az általános irányú rajztanításban?

6. A rajzoktató táblán való előrajzolás szolgálhat-e a tanulóknak mintáival a másolásra?

7. Mellőzendők-e a rajztanításban a geometriai testek, vagy helyesebb-e azok helyett használati tárgyakat rajzoltatni? Melyik előzze meg a másikat, ha mind a kettő szükséges?

8. A gipsz-reprodukciók rajzoltatása bír-e jelentőséggel? Elejtendők-e a gipszöntvények és más sokszorosítmányok? Az antik-művészet remekei, s általában a klasszikus műkincsek mellőzendők-e a rajztanításnál?

9. Értékesíthetők-e a magyar disztó művészet motívumai a rajztanításban? melyik fokon? Az ornamentális stíltanulmány bír-e jelentőséggel az általános irányú rajztanításban?

10. Az általános irányú rajztanítás kapcsán kiterjeszkedjünk-e a tervezési gyakorlatokra is? Szükségszerű-e, hogy ezek a gyakorlatok iparművészeti jelleget vegyenek fel? Legyenek-e ezek kizárólag síkbeli gyakorlatok?

11. Valóságos használati tárgyaknak előnyt adjunk-e oly modellek fölött, melyek rajzoktatási célra készültek? Ne mellőzzük-e ezeket egyáltalában?

12. Szükséges-e, vagy mellőzhető-e a rajzgyakorlatok bizonyos sorrendjének és fokozatosságának megállapítása? Mik azok a tipikus és legfontosabb rajzgyakorlatok, melyek a rajztanításnál nem mellőzhetők? Milyen sorrendben kell ezeket elővenni és a reájuk fordított idők milyen arányban álljanak egymáshoz? A rajztanítás módszere milyen általános érvényű eszmére alapítható?

13. Miként számoljanak be a tanulók a rajzolásban tett előhaldásukról? Kötelezni kell-e a rajzoktatót félvévenként zárthelyi vizsgálati feladatok kitűzésére?

Ezen a vitatételéken kívül értekezés tárgyául ajánlja az előkészítő bizottság a következőket:

1. Szükséges-e a rajztanítást az összes iskolanemekre és összes fokozataira kiterjeszteni? Nem volna-e helyesebb a rajzot inkább fakultatív tárggyá tenni? Hol kezdődjék és hol végződjék az általánosan kötelező rajztanítás?

2. Miként lehet a rajzot a többi tanulmányoknál értékesíteni? Es miként lehet a rajzot életrevalóvá tenni?

3. Milyen módon lehet a tanuló önálló rajzi kifejezőképességének alapot adni?

4. Az individualizmus respektálása összeegyeztethető-e a kötelező iskolai tantervekhez kötött rajztanítással? Ha igen, úgy első sorban az oktató, vagy a tanítvány individualizmusának nyújtandó-e előny?

5. Milyen módon volna a hazai rajztanítás a jelenleginél jobban figyelemmel kísérhető és ellenőrizhető? Miként volnának egységes szempontok bevezetők rajzoktatásunkba?

6. Miként lehetne a rajztanárjelöltnek gyakorlati kiképzését megvalósítani? »

*

sz—s.

— Az amerikai és a német tudomány. Nekünk magyaroknak nem árt meghallanunk az amerikai Harvard-egyetem német születésű tanárának *Münsterberg*-nek azokat a szavait, melyeket «Die Amerikaner» c. újabb művéből idéz 1904. 10. füzetben Die deutsche Schule. «Németországban még mindig a 20 évvel ezelőtti hagyományokban élnek s nem veszik észre a viszonyok gyors átalakulását. Figyelmen kívül hagyják az amerikai könyveket; nevetségesen csekély számban jutnak át

az Oceánon az amerikai folyóiratok; mindig panaszkodnak az amerikaiak, hogy a nagy berlini könyvtárból hiányzanak a legfontosabb amerikai művek és gyűjteményes munkák. Nyilvánvaló, hogy ez nem mehet így hosszasan a német tudomány komoly kára nélkül. A németeket megcsalja az a körülmény, hogy évenként százával mennek a német egyetemekre amerikai tanulók. És ezt a jelenséget igen is jóra magyarázzák. Az amerikai viszonyok ismerője tudja, hogy itt nagybárra olyan úgynevezett studentekről van szó, akik kisebb kollegekről mennek oda s használják a német egyetemi szabadságot, mert nem tudják teljesíteni az elsőrendű amerikai egyetemekre való belépés feltételeit. Az a jobb rész pedig, amely komoly tanulmányai közben az amerikai főiskolát pár félévre a némettel cseréli fel, ma már nem azzal az érzéssel megy oda, amivel 30 évvel ezelőtt, hogy Németország a világ tanító mestere és hogy ott majd minőség tekintetében különbet talál a hazai tudománynál. Azért megy oda, hogy mint művelt ember látóköreit szélesítse vagy hogy valamelyik szakembernél különleges tanulmányokat folytasson, olyan nyereséget keres, amelyet a német ép úgy megtalálna, ha az amerikai egyetemeken töltene egy esztendő. Valóban, a fiatal tanulók, akiket teljesen kielégített Berlinben vagy Münchenben az érdekes tél, Heidelbergben vagy Freiburgban a boldog nyári félév, gyakran azzal az érzéssel térnek haza, hogy az előadásokban tulajdonképen csalódtak. A hozzáértő a visszahatásnak más jeleit is könnyen észreveheti. Érthető optikai csalódás: a saját tudományát oly gyorsan emelkedni érző amerikainak úgy tetszik, mintha a német tudomány, melyet 30 évvel ezelőtt még annyira maga fölött látott, lassanként hanyatlanék. Nincs ezzel ellentétben az, hogy fokozódik a német egyetemek látogatottsága, amiben — sajnos — még nincs benne az előadások látogatására való kötelezettség is. Ismétlem, hogyha nem oszlatják el hamarjában a német előítéleteket, az amerikaiak eredményei majd még nagyobb meglepetést okoznak szellemi téren, mint a gazdaságin! i. s.

HAZAI IRODALOM.

Magyar Remekírók. VI. sorozat. Budapest, Franklin-Társulat. 1904.

A *Magyar Remekíróknak* megjelent már a hatodik sorozata is és evvel az 55 kötetre tervezett vállalatnak nagyobbik fele az olvasó közönség kezében van. Megalakúlhatott már a véleményünk a vállalatról s ezen a legujabban napvilágot látott öt kötet sem változtat.

Ez utóbbiak közül kettő, a *Vörösmarty VI.* és *Tompa III.* kötet, a régebben megjelenteknek folytatásai. A Vörösmarty munkáit be-